

Posudek oponenta diplomové práce

Jméno a příjmení diplomantky: Rosalie Telska

Téma práce: Sekundární viktimizace obětí sexuálních trestných činů orgány činnými v trestním řízení

Rozsah práce: 69 stran (90 stran včetně obsahu, seznamu literatury, abstraktu a dalších povinných součástí a příloh)

Datum odevzdání práce: 9. 6. 2021

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc.

Oponent diplomové práce: JUDr. Jiří Krupička, Ph.D.

1. Aktuálnost (novost tématu): Diplomantka si pro svou práci zvolila téma sekundární viktimizace u sexuálních trestných činů. Téma oběti nebylo vždy v popředí zájmu vyšetřovací praxe, která se historicky spíše zaměřovala na pachatele. Tento vývoj však od poloviny minulého století zaznamenal změnu ve prospěch zkoumání obětí trestných činů, nejprve zejména z hlediska kriminologického a forenzně psychologického, v poslední době však i ze strany odborné kriminalistické veřejnosti. Tento vývoj je pak reflektován i současnou legislativou, která přináší významné novely na poli postavení a ochrany obětí trestné činnosti, a to právě zejména před sekundární (druhotnou viktimizací), ať už jí způsobí orgány činné v trestním řízení, nebo jiní jeho účastníci. V tomto světle se tak autorkou zvolené téma jeví jako velmi aktuální a jeho volbu lze z tohoto hlediska jen kvitovat.

2. Náročnost tématu na:

a. Teoretické znalosti

Autorka v diplomové práci prokázala dostatečné teoretické znalosti jak z hlediska samotné kriminologie (resp. viktimologie), tak forenzní psychologie a (částečně) trestního práva procesního (ke konkrétním připomínkám srov. níže). To je patrné v celé její práci, která má charakter interdisciplinární, kdy se autorka zaměřuje na různé vědní obory, které se tématem obětí trestné činnosti zabývají.

b. Vstupní údaje a jejich zpracování

Diplomantka rovněž prokázala dostatečnou orientaci v odpovídajících materiálech a dokázala oddělit pro její práci podstatné zdroje od těch nepodstatných. Musela vycházet zejména z monografií a odborných viktimologických článků a postřehů z praxe, což také autorka učinila, když využila poznatky získané konzultací (rozhovorem) s vyšetřovatelkou sexuálně motivované trestné činnosti a prezidentkou Bílého kruhu bezpečí.

c. Použité metody

Při vytváření své práce autorka používala standardních vědeckých metod typických pro danou problematiku, tedy zejména analýzu a komparaci textů. Současně se snažila práci obohatit o zmíněný rozhovor s dvěma praktiky.

3. Kritéria hodnocení práce:

a. Splnění cíle práce a samostatnost při jejím zpracování

Autorka hned v úvodu vytyčila za cíl vysvětlit problematiku sekundární viktimizace, vyvrátit nejrozšířenější mýty o obětech mravnostní kriminality a podrobně analyzovat trestní řízení z pohledu oběti a navrhnout zlepšení vedoucí k zmenšení sekundární viktimizace. Tohoto nelehce stanoveného úkolu se chopila poměrně zdařile a je možné konstatovat, že ve své práci stanovených cílů dosáhla samostatně a způsobem, který odpovídá standardním požadavkům na obdobný druh (základní) vědecké práce.

b. Formální členění práce a její logická stavba

Předložená práce splňuje po formální stránce všechny požadavky. Celkově je vypracována na 90 stranách, přičemž vlastní text včetně úvodu a závěru obsahuje 69 stran. Nechybí abstrakt v českém a anglickém jazyce i seznam klíčových slov.

Text sám je přehledně strukturován do 4 kapitol, které se dále člení na jednotlivé podkapitoly. Takto pojatou strukturu autorka doplnila úvodem a synergickým závěrem, což odpovídá obvyklému způsobu vnitřního dělení diplomových prací. První kapitola obsahuje krátký exkurs do historie a současné platné a účinné právní úpravy ochrany obětí trestných činů. Ve druhé kapitole se autorka věnuje vysvětlení základních pojmů viktimizace, odlišuje od sebe primární a sekundární viktimizaci, oběti a poškozené trestnou činností, v krátkosti představuje znásilnění, sexuální nátlak a pohlavní zneužití a (vysloveně zkratkovitě) rovněž představuje roli jednotlivých orgánů činných v trestním řízení. Těžiště práce leží v následujících dvou kapitolách. První, (pro oponenta nepochopitelně) nazvaná „Specifické problémy sekundární viktimizace“, vyvrací nejrůznější mýty panující jak u laické, tak odborné veřejnosti ve vztahu k obětem a jejich sekundární viktimizaci. Druhá pak analyzuje způsob, jakým orgány činné v trestním řízení jednájí s oběťmi sexuálních trestných činů v různých stádiích trestního řízení, přičemž v závěru této kapitoly se autorka v krátkosti zmiňuje o specifikách jednání s dětskými oběťmi. Diplomantka tak pro svou práci zvolila celkem logickou strukturu, která čtenáři pomáhá v dobré orientaci v práci. Autorka při svém výkladu postupuje od obecného ke konkrétnímu, což napomáhá lepšímu pochopení ze strany čtenáře. Podle oponenta však bylo již nadbytečné zařazovat na konec práce podkapitulu o zacházení s dětskými oběťmi, neboť tato by si zasloužila daleko větší pozornost, než jakou jí mohla věnovat autorka. Tato podkapitola tak není příliš obohacující a zbytečně práci jen „roztahuje“.

c. Práce se zdroji (včetně využívání cizojazyčných zdrojů a citací):

Autorka s ohledem na zvolené téma zvolila dostatečný a reprezentativní okruh pramenů, včetně několika zahraničních. Diplomantka v práci neopomíjí ani uvádět různé (z cizích zdrojů získané) statistické údaje. Autorka správně v práci rozlišuje mezi citací a parafrází. Diplomantka rovněž správně odkazuje na internetové zdroje, u kterých uvádí kromě kompletní webové adresy i datum zobrazení. Autorka sice v práci využívala citační zkratku „ibid.“, avšak nikoliv důsledně (první je až v pozn. č. 37, ačkoliv již měla být např. v pozn. č. 5, 6, 13, 14 atd.). Přehlednosti odkazů na prameny by pak ještě více prospělo užívání citační zkratky „op. cit.“.

d. Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)

Hloubka autorkou provedené analýzy tématu se jeví s ohledem na rozsah práce jako více než dostačující. Rozhodně se nejedná o pouhý kompilát cizích textů, ale o samostatný písemný projev autorky, která čtenáři předkládá svůj vlastní názor na problematiku. Na druhou stranu by oponent uvítal větší objektivitu autorky, jež zjevně nahlíží na věc pouze

prizmatem neustále viktimizované oběti. To je patrné např. na tom, že některé (byť odborné) názory či statistické údaje nepodrobují kritice (zejména se jedná o alarmující čísla latentní kriminality apod.), ačkoliv by si objektivizující pohled jistě zasloužily (srov. níže v poznámkách). Rovněž z pohledu oponenta nerovně přistupuje k informacím od vyšetřovatelky a od prezidentky Bílého kruhu bezpečí, jež je jaksi (možná nechtěně) autorkou pasována na „všeznalkyni“ viktimizace oběti v trestním řízení v praxi. Přitom opomíná, že Bílý kruh bezpečí, byť jeho úloha v pomáhání obětem trestné činnosti je jistě veskrze pozitivní a oponent ji nechce jakkoliv snižovat, prakticky přichází do kontaktu pouze s informacemi z jedné strany – od obětí, jež navíc ani nemusí být oběťmi skutečnými.

e. Úprava práce (text, grafy, tabulky)

Úprava práce je na dobré úrovni. Členění do jednotlivých kapitol a podkapitol je přehledné a logické. Práce s poznámkovým aparátem je rovněž na požadované úrovni.

f. Jazyková a stylistická úroveň

Autorský text diplomantky je poměrně čtivý, na dostatečné stylistické úrovni. Přesto oponentovi stylisticky vadilo autorčino doslova otravné rozdělování složitého souvětí tak, že autorka uprostřed dá tečku a začne novou větu slovem „A“, jakoby to byla částice, ačkoliv se stále jedná o spojku a věta tak nedávala příliš smysl – v odst. 4 úvodu tak činí dokonce celkem čtyřikrát. Projev autorky je však i pro laického čtenáře dobře srozumitelný. I když práce netrpí obrovským množstvím gramatických chyb, není jich tato prosta. Ty autorka činí zejména v psaní čárek ve větě složitě – srov. hned druhou větu úvodu.

g. Konkrétní připomínky k práci

Oponent má nad rámec výše uvedeného k předložené práci tyto konkrétní poznámky a připomínky:

- Není pravdou tvrzení autorky na str. 14, že poškozeným je pouze ten, komu byla způsobena újma (majetková, nemajetková nebo na zdraví), ale i ten na jehož úkor se pachatel bezdůvodně obohatil (§ 43 odst. 1 TŘ).
- Není pravdou, že pachatelem znásilnění může být z povahy věci pouze fyzická osoba, jak nesprávně uvádí diplomantka na str. 19 (srov. § 7 ZTOPO).
- Pokud autorka na str. 23 odkazuje na vysoká čísla odhadu počtu obětí sexuálního zneužívání, je třeba si uvědomit, že velká část této kriminality je páchána mezi (relativními) vrstevníky, tj. např. mezi čtrnáctiletou dívkou a šestnáctiletým chlapcem. Jde přitom prakticky vždy o konsensuální pohlavní styk jen nízké společenské škodlivosti. Po odfiltrování těchto případů by se tato čísla obětí nejevila tak alarmující.
- Na str. 25 diplomantka uvádí, že hlavní těžiště činnosti PČR leží v přípravném řízení, tedy po zahájení trestního stíhání a před podáním obžaloby. Oponent tak má vážné pochybnosti o tom, zda diplomantka ví, co je přípravné řízení...
- Na str. 36 diplomantka zcela zkresleně uvádí, že jako zdroj pro kapitolu 4 jí sloužily „průzkumy, ve kterých jsou uvedeny zkušenosti lidí, kteří se s oběťmi setkávají v praxi.“ Fakticky však tyto „průzkumy“ představují jen dva krátké dotazníky vyplněné jedinou vyšetřovatelkou a prezidentkou Bílého kruhu bezpečí!
- Oponent se rozhodně neztotožňuje s tvrzením diplomantky na str. 37, že falešná obvinění, jež se mají vyskytovat v 6 – 10 % případů (spíše ovšem v 10 % případů) znásilnění, představují pouze výjimku. Podle oponenta je 10 % případů (v

porovnání s jinými druhy kriminality) velmi vysoké číslo a rozhodně nejde o výjimku. Výjimka je např. znásilnění ženou muže, nikoliv každý 10. případ...

- Oponent se obává, že výzkum Michiganské univerzity jen těžko může ukazovat, že mezi „OČTŘ“ „stále kolují mýty“, jak uvádí autorka na str. 38. Může maximálně (a silně s rezervou) ukazovat na to, že takové mýty kolují mezi policejní orgány ve Spojených státech.
- K souhlasu s trestním stíháním rodiče malého dítěte rozhodně nebude ustanovován opatrovník, jak diplomantka uvádí na str. 64, neboť u poškozených mladších 15 let není jejich souhlas k trestnímu stíhání obviněného třeba [§ 163a odst. 1 písm. c) TŘ].
- Oponent byl vysloveně zklamán, když po přečtení informací z dotazníku od oběti znásilnění, z nichž prý autorka ve své práci také vycházela, zjistil, že tato oběť nikdy své znásilnění neoznámila, takže pro práci nesoucí název „sekundární viktimizace obětí sexuálních trestných činů orgány činnými v trestním řízení“ jsou jakékoliv informace od ní prakticky bezcenné (naopak cenné informace by mohl poskytnout ohledně znásilnění mužů ženami, jež se objevuje opravdu raritně).

4. Celkové zhodnocení a otázky k zodpovězení při obhajobě:

Výše uvedená pochybení a připomínky však nemohou podstatným způsobem snížit jinak slušnou úroveň práce.

Z toho důvodu doporučuji předloženou práci k obhajobě.

Při ústní obhajobě by diplomantka měla zodpovědět tyto otázky:

- 1.) Vysvětlíte, jak jste myslela Vaše tvrzení na str. 26, že státní zástupce by neměl na „oběť tlačit, pokud nechce vypovídat nebo vzhledem ke způsobu, jakým se vyrovnává s traumatem, nedokáže poskytnout 100% součinnost.“
- 2.) Proč považujete opakovaný výslech oběti sexuálních trestné činnosti v hlavním líčení za „zbytečný formalismus“, jak uvádíte na str. 50?

V případě úspěšné obhajoby navrhuju práci hodnotit klasifikačním stupněm: **1 - 2**

V Praze dne: 10. 9. 2021

JUDr. Jiří Krupička, Ph.D.
oponent diplomové práce